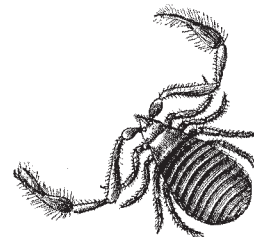

”Sveriges vanligaste klokrypare” *Neobisium carcinoides* återfunnen i Västerbotten

ANDERS N. NILSSON

Klokryparna bildar en egen liten intressant grupp bland spindeldjuren. Bokskorpionen betraktades dock i äldre tider som en liten skorpion, medan Linné ansåg den vara ett kvalster (Landell 1966).

Faunaprovinen Västerbotten tycks inte vara någon direkt ”hotspot” för klokrypare då Gärdenfors & Wilander (1992) vid sin sammanställning av de svenska arternas förekomst inte sett material av någon enda art från denna landsända. Dock lyckades senare Bergsten m fl (2000, 2001 & 2003) fånga några ex av strandklokryparen *Dactylochelifera latreillei* i Skeppsviks skärgård utanför Umeå och senare även rutklokryparen *Chernes cimicoides* på Romelsön utanför Byske, och från fastlandet rapporterade man såväl bokskorpionen *Chelifera cancroides* som förnaklokryparen *Neobisium carcinoides* och trädgårdsklokryparen *Lamprochernes nodosus* från Umeå. Den inomhuslevande bokskorpionen har Sven Hellqvist senare inrapporterat till Artportalen utifrån ett fynd i hemmet på Älvtået i Umeå gjort 2005.

Sällning av något anfrätta marksvampar tillsammans med en grupp ivriga studenter på Tegelbruksberget i Umeå den 23e september i år frilade ytterligare ett ex av förnaklokryparen. Det tidigare rapporterade fyndet från det egentliga Västerbotten hade gjorts av Frank Johansson i Kulla 1990 (Bergsten m fl 2001). Svamparna hade

plockats i grandominerad blandskog av blåbärsristyp.

Arten utnämndes av Gärdenfors & Wilander (1992) till Sveriges vanligaste klokrypare, vilket kändes lite märkligt ur ett norrländskt perspektiv då deras nordligaste fynd härrörde från provinserna Värmland och Uppland. Arten hade dock redan 1980 rapporterats från Muddus i Lule lappmark av Gustafsson & Holm (1980) och senare även från ön Haparanda Sandskär i Norrbotten (Kronestedt m fl 1997). Artens hemvist i Norrland befestes därefter av Bergsten m fl (2000), vilka tillkännagjorde ett fynd från den vackra lilla byn Mullsjö i nordöstra Ångermanland. Nyligen har Åke Hedman i Artportalen lagt ut några fynd ifrån det fagra Medelpad gjorda under 2008. Därmed kan artens norrländska förekomst anges som: ME ÅN VB NB LU.

De här angivna fynden av förnaklokryparen visar tydligt att arten har en stadig förekomst i Norrlands kustland, även om dess inlandsförekomst förblir fragmentariskt känd. Det kan till sist noteras att Gärdenfors & Wilander (1992) stavade artnamnet *carcinioides* istället för det korrekta *carcinoides* (Harvey 2009).

Citerad litteratur

Bergsten, J., Ekerholm, P., Hellqvist, S., Hilszczanski, J., Nilsson, A., Pettersson, R. & Werner, T. 2003: Insekter och spindeldjur från Romelsön. *Natur i Norr* 2: 65-87.

- Bergsten, J., Johansson, F. & Ström, L. 2001:** Nya fynd av klokrypare i Norrland, 2 (Arachnida: Pseudoscorpiones). *Natur i Norr* 20(1):56.
- Bergsten, J., Lundgren, M. & Nilsson, A.N. 2000:** Nya fynd av klokrypare i Norrland (Arachnida: Pseudoscorpiones). *Natur i Norr* 19: 107-108.
- Gustafsson, K. & Holm, Å. 1980:** Spindlar från ett nordsvenskt urskogsområde - Muddus Nationalpark. *Ent. Tidskr.* 101: 127-134.
- Gärdenfors, U. & Wilander, P. 1992:** Sveriges klokrypare med nyckel till arterna. *Entomologisk Tidskrift* 113: 20-35.
- Harvey, M.S. 2009:** *Pseudoscorpions of the World, version 1.2.* Western Australian Museum, Perth. <http://www.museum.wa.gov.au/arachnids/pseudoscorpions/>
- Kronestedt, T., Pettersson, R.B. & Coulianos, C.-C. 1997:** Smådjur i norrländska nationalparker 2. Spindeldjur på Haparanda Sandskär. *Natur i Norr* 16(1): 38-42.
- Landell, N. 1966:** *Kom bara lite närmare. En bok om småkryp som sällskap.* Stockholm.
- Författarens adress:**
anders.nilsson@emu.umu.se
Mullsjö 258
914 90 Nordmaling

Mygg i busken

Anders N. Nilsson

Karl Andersson är känd som en läsvärd skildrare av människornas liv i Västerbottens fjällbygder på 1930- och 40-talen. Han föddes 1914 i Lesjöfors i Värmland och kom 1936 till Tärnafjällen som baptistpredikant. Hans tid i fjällbygderna skildras mer ingående i den självbiografiska boken *Pionjär i väglöst land* från 1996. Följande text om myggplågan ingår i hans bok *Getarpojken i fårakläder* från 1984 (s. 77 ff.).

Medan vi satt där och erinrade oss både ett och annat, blev jag påmind om ett av de första tillfällen jag hade möjlighet att besöka denna romantiska högsommaridyll. Det var det året och den sommaren då mygg och broms höll på att plåga livet ur både folk och få. En påminnelse om Egyptens plågor.

Särskilt svårt var det för kreaturen. Att skydda dem för detta plågoris var omöjligt. Svårt var det också att utestänga myggen från gårdarna. Ett hjälpmedel fick man genom att elda den svamp som växer på gamla björkar. Man hade placerat sådan svamp i en järngryta på farstubron. Och rök gjorde det. Röken stod som en ridå utanför stugan för att hålla myggen borta då köksdörren

öppnades. Men de kom in ändå. Genom alla springor och genom skorstenen så fort det slocknade i spisen. Som väl var fanns det en flytoxspruta även i Brånaberg. Den var flitigt använd, inte minst i kammaren, där man gjorde allt för att söva ned inkräktarna.

Aldrig tidigare hade vare sig bygdens folk eller jag sett så mycket mygg. De fanns i alla storlekar och hade olika namn. Då vi en dag gick upp till fisksjöarna, låg vi över natt i en gammal kåta. Men sova gick dåligt. Så länge det var eld och rök på härden gick det att sova en stund, men då elden falnade blev man livligt uppvaktad.

Strax efter gryningen for vi ut för att vittja näten. Det var ingen ide att ligga kvar i kåtan. Solen steg upp blodröd vid horisonten, och då den nått ett stycke fick vi se hur en stor klotformad myggsvärm drog förbi solskivan, så tät att det föll skugga mot jorden. Något liknande hade man aldrig kunnat föreställa sig. Inför den synen var det med en viss oro vi rodde tillbaka.

Forts. på sidan 56!